

Voorwoord

Op 1 januari 2023 trad de Belgische hervorming van het verbintenissenrecht in werking. Dat werd hoog tijd, want de artikelen 1101 e.v. van het oud Burgerlijk Wetboek gingen gebukt onder het gewicht der jaren.

De algemene inleiding van het wetsvoorstel houdende boek 5 van het Burgerlijk Wetboek zet de redenen voor de modernisering van het Belgische verbintenissenrecht uiteen:

“Verschillende redenen pleiten voor zo’n hervorming.

Het wetboek, ongetwijfeld een opmerkelijk werkstuk, gaat inmiddels gebukt onder de last der jaren. Tal van bepalingen dragen de stempel van een vervlogen tijdperk.

Een treffend voorbeeld is de boedelafstand, waardoor de schuldenaar aan de lijfswang kon ontsnappen. Deze wordt nog altijd vermeld in het wetboek (artt. 1265 tot 1270), terwijl de lijfswang reeds werd afgeschaft bij wet van 31 januari 1980 tot invoering van de dwangsom.

Daarnaast is de indeling van het wetboek vatbaar voor kritiek. Zo is Boek III, getiteld “Wijze van eigendomsverkrijging” een containerboek dat uiteenlopende aangelegenheden behandelt, zoals erfrecht, schenkingen, verbintenissen uit overeenkomst, oneigenlijke contracten, aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad, bijzondere overeenkomsten en verjaring.

Bovendien zijn de lacunes van het wetboek steeds groter geworden. Terwijl de wetgever bepalingen aan de geldigheidsvoorwaarden van het contract wijdt (art. 1108 e.v.), komt het dynamische totstandkomingsproces van het contract daarentegen geheel niet aan bod: er wordt niets gezegd over belangrijke aangelegenheden zoals het aanbod, de aanvaarding, de informatieplichten of de totstandkoming van contracten tussen afwezige personen.

Met betrekking tot de niet-nakoming van de contractuele verbintenissen biedt het wetboek een mozaïek van teksten zonder veel coherentie: de schuldeiser die zijn rechten ten aanzien van een nalatige of weerspannige schuldenaar wil kennen, zal het behoorlijk moeilijk hebben om er de teksten te vinden over de uitvoering in natura (artt. 1142 tot 1144, art. 1184, tweede lid), de contractuele aansprakelijkheid (hoofdzakelijk in de artike-

len 1137 en 1146 e.v.), de exceptie van niet-uitvoering (art. 1612) of nog de ontbinding van het contract (art. 1184).

De rechtspraak heeft natuurlijk voor enige modernisering van het verbintenissenrecht gezorgd. Denk bijvoorbeeld aan de arresten van het Hof van Cassatie met betrekking tot de exceptie van niet-uitvoering, de mogelijkheid voor de schuldeiser om het wederkerige contract als ontbonden te beschouwen, de gekwalificeerde benadeling of de gedeeltelijke nietigheid van een beding.

Op dat punt is de invloed van de rechtspraak zo aanzienlijk dat het Belgische verbintenissenrecht steeds meer op een *Common law*-systeem is gaan gelijken. De toegankelijkheid van het recht voor de rechtzoekenden is hierdoor problematisch geworden.

Daarnaast beperken de exponentiële groei van de bijzondere wetgeving en het groeiend belang van het Europees recht in burgerlijke zaken het toepassingsgebied van het Burgerlijk Wetboek en bijgevolg dat van het gemeen recht.

Om al deze redenen kan niet meer staande worden gehouden dat het positief recht, zoals het wordt toegepast in de huidige praktijk, nog in het wetboek is terug te vinden. Het wetboek staat dan ook voor een fundamentele uitdaging. Zoals G. Cornu het treffend schrijft in het boek over het jubileum voor het tweehonderjarig bestaan van de Franse *Code civil*: “*Etre ou être démembré, c’est-à-dire ne plus être, là est la question*”. Het zou betreurenswaardig zijn indien dat slopende proces van decodificatie het Burgerlijk Wetboek tot een lege doos zou herleiden.”

De Commissie tot hervorming van het verbintenissenrecht, waarvan ik van 2015 tot 2023 samen met professor Sophie Stijns de eer had voorzitter te zijn, heeft zich er niet toe beperkt aan de wetgever het voorstel te doen om de oplossingen die de Belgische rechtspraak en rechtsleer in de loop der jaren hadden ontwikkeld, te codificeren.

Om hun reflectie te inspireren, hebben de leden van deze Commissie, onder wie ook de professoren Eric Dirix, Ilse Samoy, Rafaël Jafferali en Benoît Kohl, geput uit de bijdragen van internationale instrumenten zoals de *DCFR*, de *European Principles of Contract Law* en de *Unidroit Principles of International Commercial Contracts*.

De Commissie hechtte ook veel belang aan de rechtsvergelijking. Met name de Toelichting staat vol verwijzingen naar Nederlands, Frans en Duits recht. De lezer vindt dan ook regelmatig verwijzingen naar het Nederlands BW. Te denken valt aan de bepalingen over wilsgebreken, nietigheid op kennisgeving, gedeeltelijke nietigheid, de kwalificatie van gemengde overeenkomsten, verandering van omstandigheden, ontbinding op kennisgeving, de toerekenbaarheid van de fout van

hulpverleners of de toerekenbaarheid van het gebruik van gebrekkige hulpgoederen in de nakoming van de verbintenis. Dit zijn slechts enkele voorbeelden.

Op bepaalde belangrijke punten geeft de Belgische wetgever blijk van eigenheid ten opzichte van het Nederlandse recht. Zo is artikel 5.74 Belgisch BW, dat handelt over imprevisie, suppletief van aard, terwijl de overeenkomstige Nederlandse bepaling dwingend recht uitmaakt. In tegenstelling tot het Nederlands BW, blijft het Belgische recht ook vasthouden aan de oorzaak als voorwaarde voor de geldigheid van rechtshandelingen.

Het colloquium georganiseerd door professor Sébastien De Rey, wiens dynamisme ik prijs, biedt de gelegenheid om een Nederlandse blik te werpen op verscheidene bepalingen van boek 5 van het Belgisch BW. Een prachtige gelegenheid voor een ontmoeting tussen Belgische en Nederlandse juristen over deze belangrijke tak van het burgerlijk recht, het verbintenissenrecht!

Patrick Wéry
Gewoon hoogleraar, UCLouvain

Inleiding

Sinds 1 januari 2023 geldt in België een nieuw verbintenissenrecht, neergelegd in boek 5 ‘Verbintenissen’ van het Belgisch Burgerlijk Wetboek.¹ Deze hervorming gold als een cruciale stap binnen de bredere hercodificatie van het Belgische privaatrecht, op gang geblazen door de wet van 13 april 2019 tot invoering van een nieuw Burgerlijk Wetboek.² Verschillende boeken, bijdragen en commentaren, algemeen of over specifieke onderwerpen in het bijzonder, zijn hierover in België al verschenen. Maar hoe is de hervorming te benaderen vanuit rechtsvergelijkend perspectief? Het voorliggende boek belicht het nieuwe Belgische verbintenissenrecht tegen de achtergrond van het Nederlandse recht.³ Daartoe bestaat alle reden.

Van de ene kant hebben de bepalingen uit het Nederlands BW het nieuwe Belgische verbintenissenrecht op talrijke plaatsen tot voorbeeld gestrekt. Te denken valt onder meer aan de nietigheidverklaring op kennisgeving (art. 5.59 Belgisch BW; vgl. art. 3:49-50 Nederlands BW), de invoering van een imprevisieregeling (art. 5.74 Belgisch BW; vgl. art. 6:258 Nederlands BW), de positie van derde in het wilsgebrek (art. 5.33, derde lid Belgisch BW; vgl. art. 3:44 lid 5 Nederlands BW) of de aansprakelijkheid voor het gebruik van hulpgoederen (art. 5.230 Belgisch BW; vgl. art. 6:77 Nederlands BW). Welke knowhow is inmiddels beschikbaar onder het Nederlandse recht om deze nieuwe wetsbepalingen, rechtsfiguren en leerstukken – kortom, deze ‘nieuwkomers’ – toe te passen in hun Belgische context? Wat kunnen de Nederlandse jurisprudentie en rechtsleer, met ruim dertig jaar ervaring tegen de achtergrond van het huidige Nederlands BW, aan handvatten bieden voor de concrete invulling van deze Belgische ‘nieuwkomers’?

Aan de andere kant reikt het nieuwe Belgische verbintenissenrecht in verschillende wetsbepalingen mogelijke antwoorden of oplossingen aan voor vragen die onder het Nederlandse verbintenissenrecht nog niet zijn uitgekristalliseerd. Ik denk onder meer aan de invoering van de prijsvermindering als een op zichzelf staande sanctie (art. 5.97 Belgisch BW) of de mogelijkheid tot buitengerechtelijke nakoming door een derde (art. 5.85, derde lid Belgisch BW), maar ook aan de nieuwe

---

¹ Art. 65 wet 28 april 2022 houdende boek 5 “Verbintenissen” van het Burgerlijk Wetboek, *BS* 1 juli 2022, p. 54082.

² Wet 13 april 2019 tot invoering van een Burgerlijk Wetboek en tot invoering van boek 8 “Bewijs” in dat Wetboek, *BS* 14 mei 2019, p. 46253.

³ Voor eerste rechtsvergelijkende analyses, zie voor een Frans perspectief bv. R. Cabrillac, ‘Le projet de réforme du droit belge des contrats’, in: *Liber amicorum en l’honneur du Professeur Didier Ferrier*, Parijs: Dalloz 2021, p. 137 e.v.; voor een Duits perspectief, zie J. Kleinschmidt, ‘Innovation und Tradition in der Reform des belgischen Vertragsrechts’, *ZEuP* 2022, p. 884 e.v.

sanctieregeling voor schending van voorkeur- of optiecontracten (art. 5.26 Belgisch BW) en de aansprakelijkheidsregeling voor afgebroken onderhandelingen (art. 5.17 Belgisch BW). Bij gebrek aan wettelijke regeling in Boek 6 van het Nederlands BW, hebben de Nederlandse rechtspraak en rechtsleer ook de lacunes moeten ondervangen over interpretatie (vgl. art. 5.64 e.v. Belgisch BW) en de grenzen gesteld aan exoneratiebedingen (vgl. art. 5.89 Belgisch BW) door daarvoor zelf de krijtlijnen uit te zetten. Maar ook al wordt daarin gedaan wat de jurisprudentie vermag, vandaag blijven deze leerstukken naar Nederlands recht, ondanks hun cruciale belang in de praktijk, – laten we eerlijk zijn – een mager beestje. Kan de Belgische hervorming op dit punt perspectieven aanreiken om deze leerstukken aan te scherpen?

* * *

Het voorliggende boek brengt vooraanstaande Nederlandse auteurs samen die de Belgische hervorming aangrijpen om elk voor zich een onderwerp in Nederlands perspectief te plaatsen. Dit stelt de lezer in staat om wederzijdse kruisbestuiving te ontsluiten en talrijke perspectieven te ontdekken die richting kunnen geven aan de verdere ontwikkeling van het eigen recht. Codificatie hoeft inderdaad niet te leiden tot stagnatie.

Bij wijze van algemeen kader biedt dit boek eerst een schets van de grote lijnen van het nieuwe Belgische verbintenissenrecht. Deze schets heeft aandacht voor de achtergrond en de doelstellingen van de Belgische hervorming en duidt de opvallendste wijzigingen vanuit rechtsvergelijkend perspectief. Dit biedt de lezer een brede basis voor de daaropvolgende vergelijkende analyses. Deze vallen uiteen in twee delen.

In *deel 1* – gewijd aan de totstandkoming en uitvoering van verbintenissen – buigt *Marco Loos* zich over de regeling over de algemene voorwaarden, met een bijzondere aandacht voor de onrechtmatige – of in de Nederlandse terminologie: onredelijk bezwarende – bedingen. Zijn rechtsvergelijkende analyse toont aan dat de Nederlandse uitzondering voor internationale handelsovereenkomsten en de beperkte toepasselijkheid voor nationale handelsovereenkomsten nauwelijks verdedigbaar en op dit punt aan herijking toe is. Voor het Belgische recht stelt hij terecht vast dat de haast vijandige houding ten aanzien van het aanvullend recht als toetssteen voor de beoordeling van het onredelijk bezwarende – of in de Belgische terminologie: onrechtmatige – karakter van bedingen vrijwel onbegrijpelijk is. Wat die toetssteen dan wel zou moeten zijn, is overigens niet echt duidelijk geworden.

Aansluitend daarop zijn de wilsgebreken aan de orde, met bijzondere aandacht voor de positie van de derde in het wilsgebrek. Om de gemaakte keuzes in dit verband te schragen (zie art. 5.33, derde lid Belgisch BW) – die tijdens de parlementaire behandeling overigens heel wat stof deden opwaaien – steunt de Belgische wetgever zich op het Nederlandse recht (vgl. art. 3:44 lid 5 Nederlands BW). *Madeleine Van Rossum* maakt in haar vergelijking echter duidelijk dat er toch verschillen zijn aan te wijzen. Het meest in het oog springende verschil is dat de categorie van

derden in het Belgische recht, met name de medeplichtige van de medecontractant of een partij waarvoor de medecontractant instaat, beperkter lijkt dan die in het Nederlandse recht, waar in het algemeen simpelweg wordt gesproken over iemand die ‘geen partij’ bij de rechtshandeling is.

Ook op het gebied van de kwalificatie van gemengde overeenkomsten – in België thans: contracten – heeft Nederland de Belgische hervorming geïnspireerd. In dit verband stelt *Stéphanie van Gulijk* vast dat de keuze voor de cumulatietheorie in artikel 5.67 Belgisch BW mede is ingegeven door de oplossing geboden in artikel 6:215 Nederlands BW, maar waar de Nederlandse regeling een wettelijk voorbehoud opneemt in geval van onverenigbaarheid van de bepalingen of de strekking ervan, blijkt de Belgische regeling een stuk directiever door de absorptietheorie voor te schrijven als afwijkend kwalificatie-instrument.

Op het vlak van de interpretatie – of in de Nederlandse terminologie: uitleg – van overeenkomsten, onderzoekt *Daniëlle Op Heij* of de nieuwe Belgische bepalingen het Nederlandse recht, dat hiervoor niet in een algemene regeling voorziet, wat kan bijbrengen. Zij concludeert dat de huidige interpretatieregeling in Nederland, precies door het gebrek aan wettelijk voorschrift, weinig transparant is. Tegelijk acht zij een wettelijke regeling weinig realistisch, vermits het Belgische systeem – met ‘aanbevelingen’ voor de rechter neergelegd in artikel 5.65 Belgisch BW – moeilijk strookt met de Nederlandse rechtstraditie. Zou de verankering van een wettelijk kader, met daarin ‘gezichtspunten’ of ‘factoren’ – iets waar het Nederlandse recht wel mee is vertrouwd – niettemin kunnen bijdragen aan de toegankelijkheid en kenbaarheid van het recht?

Een koninginnenstuk binnen de Belgische hervorming is ongetwijfeld de erkenning van de imprevisieeler, omgedoopt tot ‘verandering van omstandigheden’ en neergelegd in artikel 5.74 Belgisch BW. In haar bijdrage maakt *Diana Dankers-Hagenaars* duidelijk dat de vrees voor het onbekende in België, met de invoering van deze belangrijke nieuwkomer, onterecht is. Onder invloed van verschillende relativiseringstendensen in het burgerlijk recht werd het leerstuk in Nederland in 1992 weliswaar ingevoerd, maar de rechtspraak bleek terughoudend: toepassingen bleven uiterst schaars. Tegelijk vraagt zij zich af wat voor zin het heeft het Burgerlijk Wetboek op te tuigen met een wetsartikel dat de zwakkere partij beoogt te beschermen tegen gewijzigde omstandigheden als die bepaling tevoren met een pennenstreek kan worden weg gecontracteerd. In haar analyse komt tot uitdrukking dat het aanvullend karakter van de Belgische imprevisieregeling enigszins schuurt met het verbod om de goede trouw en het verbod op rechtsmisbruik contractueel uit te sluiten (art. 5.73, derde lid Belgisch BW).

In *deel 2* – over de niet-nakoming van verbintenissen en de sancties wegens niet-nakoming – openen *Devrim Kroese* en *Jan Wassink* met een bijdrage over de contractuele aansprakelijkheid voor ongeschikte hulpzaken of gebrekkige hulpvoorwerpen. Ook hier blijkt de Nederlandse wetsbepaling (art. 6:77 Nederlands BW) de Belgische wetgever tot voorbeeld te hebben gestrekt (art. 5.230 Belgisch

BW), zij het dat daarin fundamenteel andere keuzes zijn gemaakt. Anders dan in Nederland, dat uitgaat van een risico-toerekening, wordt de niet-nakoming resulterend uit het gebruik van een gebrekkig hulpvoorwerp in België toegerekend op basis van fout, die weliswaar op weerlegbare wijze wordt vermoed. Vergeleken met het Nederlandse systeem biedt dit iets minder ruimte voor flexibele oplossingen gesneden op maat van de concrete omstandigheden. Tegelijk betreuren zij terecht dat de Belgische wetgever daarbij geen gehoor heeft gegeven aan de kritiek die de literatuur op de Nederlandse wetsbepaling heeft geuit: net zomin als in Nederland verschaft de Belgische wetgever enig handvat om te bepalen wanneer een hulpgoed ‘ongeschikt’ resp. ‘gebrekkig’ is. Wel reikt de analyse van de Nederlandse jurisprudentie gewezen onder artikel 6:77 Nederlands BW interessante inzichten aan voor de toepassing van artikel 5.230 Belgisch BW.

De verzuimregeling, zoals neergelegd in Boek 6 van het Nederlands BW, is na ruim dertig jaar meermaals bekritiseerd omwille van haar complexiteit. In zijn bijdrage waagt *Tobias Jonkers* zich aan een vergelijking met de nieuwe Belgische regeling, in het bijzonder wat betreft de plaats die daarin aan de ingebrekestelling moet toekomen. Waar de Nederlandse schuldeiser de complexe weg van de artikelen 6:82-83 Nederlands BW moet bewandelen, gecombineerd met correcties op grond van de redelijkheid en billijkheid, komt uit zijn analyse een voorkeur voor het Belgische systeem naar voren. Op dit punt blijkt in het Nederlandse recht nog ruimte te bestaan voor rationalisering en vereenvoudiging, ingegeven door de eisen van toegankelijkheid en kenbaarheid van het recht.

In zijn bijdrage verkent *Martijn van Kogelenberg* de mogelijkheden voor een verzelfstandiging van de figuur van winstafdracht na wanprestatie. Hoewel het Nederlandse recht al een keuze heeft gemaakt (art. 6:104 Nederlands BW), ziet de auteur mogelijkheden tot heroverweging van die keuze. Voor het Belgische recht ligt dat anders. De verwijzingsbepalingen in boek 5 ‘Verbintenissen’ (art. 5.237, tweede lid Belgisch BW) sluit de vordering tot winstafdracht, neergelegd in boek 6 voor de buitencontractuele aansprakelijkheid (art. 6.31, § 3 Belgisch BW) in het contractenrecht binnen. Welke mogelijkheden dit biedt, ontsluit de analyse met een uitstap naar het Canadese recht.

In hun bijdrage over ontbinding zoeken *Harriët Schelhaas* en *Josje de Vogel* naar de *check and balances* die een evenwichtige ontbindingsregeling moeten kenmerken om te vermijden dat deze sanctie al te snel kan worden ingezet. Zij stellen vast dat de Belgische codificatie op verschillende plaatsen toenadering zoekt tot andere rechtssystemen, maar op andere plaatsen dan weer trouw blijft aan de Franse erfenis. Interessant voor de toepassing van artikel 5.94 Belgisch BW (‘Onregelmatige of abusieve buitengerechtelijke ontbinding’) is hun analyse van de jurisprudentie over de onwerkzame buitengerechtelijke ontbindingsverklaring: de Hoge Raad blijkt de mogelijkheid te hebben geopend dat de overeenkomst toch, ook al was de ontbindingsverklaring onterecht uitgebracht en heeft de ontbinding op grond van artikel 6:265 Nederlands BW niet plaatsgevonden, als beëindigd moet worden beschouwd. Dat blijkt onder meer het geval wanneer een beroep op het voortbestaan

van de overeenkomst naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Niets lijkt eraan in de weg te staan dat deze rechtspraak zijn weg vindt naar het Belgische recht bij de toepassing van artikel 5.94 Belgisch BW.

Tot slot richten *Caroline Cauffman* en *Lotte Meurkens* zich met een diepgaande analyse op het voordeel resulterend uit opzettelijke fouten en laakbaar winstbejag. Bij gebrek aan equivalent van artikel 1.11 Belgisch BW ('Oogmerk om te schaden') of algemeen adagium *fraus omnia corrumpit* als een regel van ongeschreven recht, onderzoeken zij of het Nederlandse recht voorzien is van voldoende alternatieve correctiemechanismen om opzettelijke fouten of laakbaar winstbejag te sanctioneren. Zij stellen vast dat dergelijke alternatieve grondslagen met corrigerende functies bestaan, zoals de beperkende werking van de redelijkheid en billijkheid, maar dat de toepassingsvoorwaarden en de rechtsgevolgen niet altijd gelijk lopen. Ook op dit punt blijkt het Nederlandse recht nog niet uitgekristalliseerd.

* * *

Deze mix van algemene en bijzondere bijdragen, met onderwerpen die de gehele levenscyclus van het contract raken, maakt de bundel tot een vruchtbare *Fundgrube* voor zowel wetenschappelijk als praktisch geïnteresseerde lezers. De betrachting van het boek is tevens gelegen in de bevordering van de dialoog tussen de beide rechtssystemen, die perspectieven mag aanreiken voor de verdere ontwikkeling van het verbintenissenrecht en algemener, van het privaatrecht. Het voorliggende boek zet daarmee een dialoog verder die ruim twintig jaar geleden, bij het begin van de eenentwintigste eeuw, in het verbintenissenrecht is ingezet.⁴ Het toont aan dat er met de hercodificatie van het privaatrecht in België, neergelegd in een gloednieuw Burgerlijk Wetboek, alle reden bestaat om deze dialoog te intensiveren.

Dit werk is het resultaat van individuele en gemeenschappelijke arbeid. Mijn dank gaat uit naar de equipe van een dertiental auteurs die zich heeft ingespannen om tot voorliggende werk te komen. De meeste van hen zagen hun bijdragen tot leven komen op het Colloquium georganiseerd naar aanleiding van deze bundel dat plaatsvond op 3 oktober 2024 aan de Universiteit van Amsterdam. Grote dank gaat tevens uit naar Tom Scheirs en Pascale Van Houtte, die de bijdragen met ongeëvenaarde precisie tot dit boek hebben gemaakt.

Sébastien De Rey

⁴ Zie het drieluik van J. Smits en S. Stijns (eds.), *Remedies in het Belgisch en Nederlands contractenrecht*, Antwerpen: Intersentia 2000, 393 p.; J. Smits en S. Stijns (eds.), *Totstandkoming van de overeenkomst naar Belgisch en Nederlands recht*, Antwerpen: Intersentia 2002, 291 p.; J. Smits en S. Stijns (eds.), *Inhoud en werking van de overeenkomst naar Belgisch en Nederlands recht*, Antwerpen: Intersentia 2005, 449 p.

Een nieuw verbintenissenrecht als onderdeel van de hercodificatie van het Belgische privaatrecht

Sébastien De Rey

Universitair docent, Universiteit van Amsterdam

KMS, Leerstoel rechtsgeleerdheid

Gastprofessor UCLouvain, Centre de droit privé

*Lid van de Commissie tot hervorming van het bijzondere contractenrecht
(boek 7)*

1. Inleiding

Sinds enkele jaren waait een wind van hervorming door het Belgische privaatrecht. Deze hervorming is op gang geblazen door de wet van 13 april 2019 tot invoering van een nieuw Burgerlijk Wetboek.¹ Gaandeweg vervangt dit Burgerlijk Wetboek, dat stapsgewijs wordt ingevoerd, de *Code civil* van 1804. Terwijl Nederland onlangs al het 30-jarig bestaan van zijn Burgerlijk Wetboek vierde², breekt daarmee nu ook voor het Belgische privaatrecht een nieuw tijdperk aan.

Deze bijdrage biedt een overzicht van dit hercodificatieproject en verschaft in het bijzonder een kennismaking met het nieuwe Belgische verbintenissenrecht³, in werking getreden op 1 januari 2023⁴. Na een toelichting van de beweegredenen voor de hercodificatie van het privaatrecht (par. 2), volgt een stand van zaken van de hervorming en de daarbij gevolgde werkwijze (par. 3). Daarna gaan we in op de krachtlijnen

---

¹ Wet 13 april 2019 tot invoering van een Burgerlijk Wetboek en tot invoering van boek 8 “Bewijs” in dat Wetboek, *BS* 14 mei 2019, p. 46253.

² Zie de recente feestbundel naar aanleiding daarvan: W. van Boom e.a. (red.), *Vooruitgedenkboek Burgerlijk Wetboek 1992-2022*, Den Haag: Boom juridisch 2023, 348 p.

³ Deze bespreking is deels gebaseerd op en vormt een gedeeltelijke herwerking van S. De Rey, ‘De hercodificatie van het privaatrecht in België: overzicht, werkwijze en krachtlijnen’, *MvV* 2024, afl. 6, p. 189-201.

⁴ Art. 65 wet 28 april 2022 houdende boek 5 “Verbintenissen” van het Burgerlijk Wetboek, *BS* 1 juli 2022, p. 54082.

die de hercodificatie van het privaatrecht hebben gestuurd (par. 4). De bespreking van deze krachtlijnen laat toe om aan de hand van concrete voorbeelden binnen de onderscheiden rechtsdomeinen in het nieuw Burgerlijk Wetboek de door de wetgever gemaakte keuzes en de belangrijkste innovaties te illustreren. Vervolgens gaat deze bijdrage in op het nieuwe Belgische verbintenissenrecht, neergelegd in boek 5 van dat gloednieuw BW: in vogelvlucht worden de bepalingen over verbintenissen uit contract en verbintenissen in het algemeen geduid (par. 5). De slotparagraaf blikkt vooruit op het tijdperk dat aanbreekt na de inwerkingtreding van het nieuwe verbintenissenrecht en de vraag wat de Nederlandse ervaring voor het Belgische recht betekenen kan (par. 6).

2. Aanloop naar de hervorming: haar beweegredenen

Het privaatrecht in België is lange tijd aangemerkt als ‘Napoleons trouwste onderdaan’.⁵ Waar Nederland al in 1838 overging tot een eerste hercodificatie van de *Code civil* die Napoleon in 1804 had afgekondigd, bleef datzelfde wetboek in België tot in de eenentwintigste eeuw overeind. Dat wil niet zeggen dat dit wetboek al die tijd ongewijzigd van kracht bleef. Belangrijke delen ervan, in het bijzonder het familie- en erfrecht, werden in de loop der tijd herzien. Ook aan de appartementseigendom, het huurrecht, de verjaring, de borgtocht en de roerende zakelijke zekerheden werd gesleuteld. Het centrale gedeelte van het goederen-, verbintenissen-, contracten-, aansprakelijkheids- en bijzondere contractenrecht daarentegen bleef sinds 1804 nagenoeg onaangeroerd. Al die tijd heeft de Belgische wetgever amper aan die napoleontische erfenis durven raken. Tot voor kort, want sinds enkele jaren grijpt in België de grootste hercodificatie van het privaatrecht uit de geschiedenis plaats.

De beweegredenen voor dit hercodificatieproject zien op het gewijzigde wereldbeeld (par. 2.1), de teloorgang van het wetboek als hoeksteen van het privaatrecht (par. 2.2) en de onhoudbare kloof tussen de wettekst en het geldende recht (par. 2.3).

2.1. Een nieuw wereldbeeld

Een eerste reden voor de hervorming was gelegen in de vaststelling dat het wereldbeeld onderliggend aan het Burgerlijk Wetboek van 1804, niet meer bij de tijd was. Waar het wetboek destijds was opgebouwd rond de burger en zijn eigendom, drong zich in de eenentwintigste eeuw op veel vlakken een herijking op.⁶

⁵ Zie bv. D. Heirbout, ‘Napoleons trouwste onderdanen, of waarom de Code civil na tweehonderd jaar nog steeds overeind staat in België’, in: D. Heirbout en G. Martyn (red.), *Napoleons nalatenschap: Tweehonderd jaar Burgerlijk Wetboek in België*, Mechelen: Kluwer 2005, p. 77; zie ook S. Van Loock, ‘The Reform of the French Law of Obligations: How Long Will the Belgians Remain Napoleon’s Most Loyal Subjects?’, in: S. Stijns en S. Jansen (red.), *The French Contract Law Reform: a Source of Inspiration?*, Antwerpen: Intersentia 2006, p. 7.

⁶ E. Dirix, ‘De hercodificatie van het burgerlijk recht in België’, *WPNR* 2021, afl. 7338, p. 636, 638.